

Kapitel 13

Den kulturelle idræt og lederen som igangsætter

af Jørgen Povlsen

»Der er ikke noget nyt i, at man vil bruge kulturen som socialt styringsinstrument. I »Folk og røvere i Kardemomme by« sætter politimesteren jo banditterne til at spille musik for folk på torvet.«

Hans Bach i Information 12.4.89

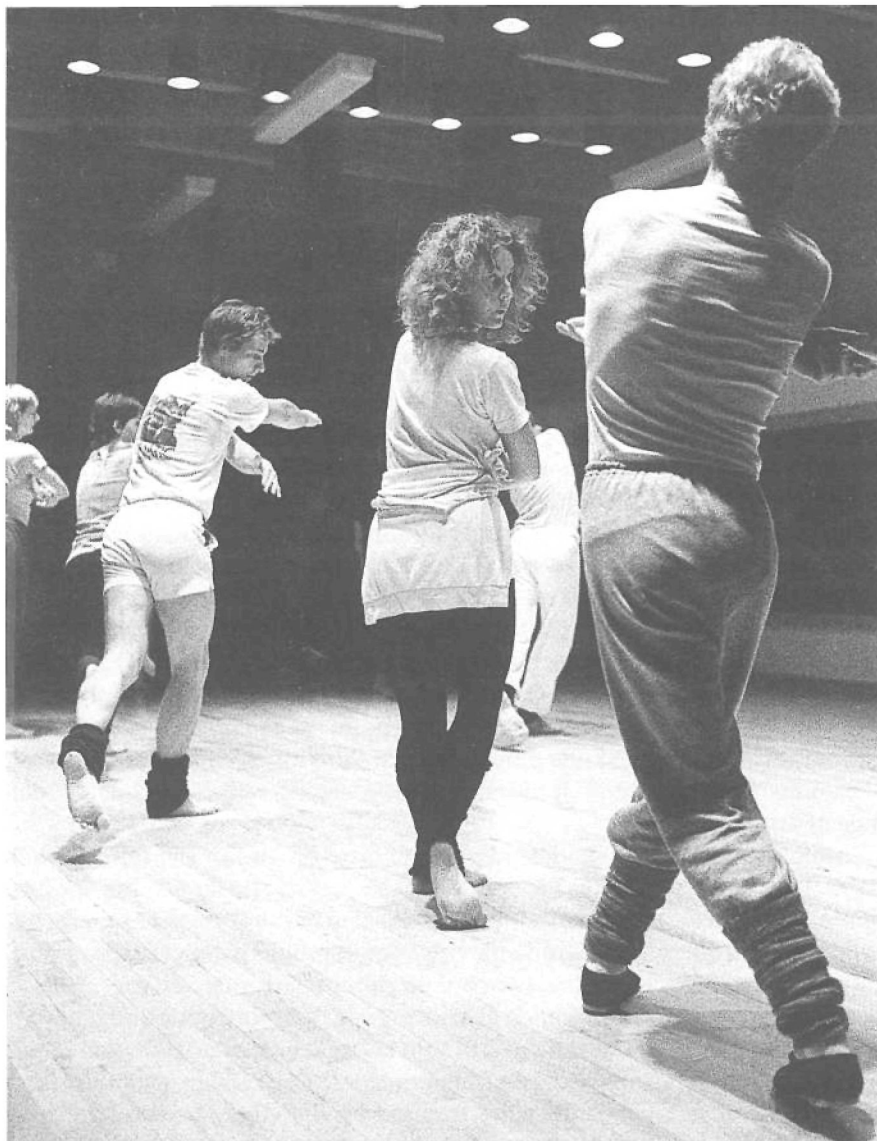
Ulven kommer!

De seneste ti år er de videregående uddannelser inden for idrætsfaget kommet i brændpunktet. Især har spørgsmålet om etableringen af mere målrettede eller erhvervsrettede uddannelsesforløb i forhold til fritids- eller arbejdspladsidrætten presset sig på. Traditionelt har idrætsuddannelserne på universiteterne sigtet mod at kvalificere kandidaterne til at varetage, undervisningen i idræt i gymnasiet og HF. Men fra starten af 80'erne begyndte også idrætsfaget i lighed med de fleste humanistiske fag at mærke det faldende behov for gymnasielærere. Omend faget endnu ikke havde en reel overproduktion af kandidater, advarede fagkonsulenter og andre om, at der i løbet af få år - bl.a. på baggrund af faldende børnetal og en lav gennemsnitsalder blandt gymnasielærere - ikke skulle påregnes ansat flere idrætskandidater i gymnasieskolen. Man anslog, at der først igen ville vise sig et behov på den anden side af årtusindeskiftet.

Allerede i dag ser det imidlertid ud til, at disse prognoser slår fejl. Der kan være flere årsager til dette. Idrætsuddannelsernes overraskende hurtige omstilling og orientering mod nye jobområder, som her skal omtales senere, betyder, at de studerende allerede nu vælger at kombinere anderledes og utraditionelt med deres idrætsfag, hvorved de glider uden om gymnasiet. Yderligere ser det ud til, at det stigende arbejdspress og den store belastning, idrætslærere i gymnasiet er udsat for, vil få som konsekvens, at en del søger over i deres andet undervisningsfag i en tidligere alder. I øjeblikket viser der sig en uforudset stor mangel på først og fremmest kvindelige idrætslærere, men også mandlige er efterspurgt.

Faglig nyorientering

På det tidspunkt, hvor signalerne om de formodet ringere afsætningsmuligheder for idrætskandidater udsendtes, havde en faglig indholdsmæssig omstilling af idrætsuddannelserne allerede været i fuld gang i nogle år. En hjørnesten i denne proces var bl. a. afsmitningen fra den idrætsfagligt-pædagogiske debat inden for de mere progressive lærerseminarier. Påvirkningen herfra fik idrætsfaget til at udvikle sig i en bredere og mere formidlingsorienteret

retning. Men også diskussionerne om bredde contra elite, alternativ idræt, konsintegreret idrætsundervisning, idræt for alle, det udvidede idrætsbegreb etc. aktualiserede behovet for faglig omstilling.

Samtidig blev det stadig tydeligere at fagets naturvidenskabelige teoridimension ikke var tilstrækkelig til at besvare de mange spørgsmål, som i stigende grad blev stillet til fagets historicering, og dets indplacering i psykologiske, sociale og kulturelle sammenhænge. Fagets omstilling kom snart til at hænge snævert sammen med opbygningen af en egentlig humanistisk-samfundsvidenskabelig tradition, som yderligere skulle have som opgave at søge ind i en tværfaglig dialog med fagets humanbiologisk-medicinske områder.

De her nævnte udviklingstendenser finder sted samtidig med en ændring i det uddannelsesmæssige sigte inden for de videregående idrætsuddannelser. I denne artikel tages der fat i perspektiverne ved en mere direkte kobling mellem uddannelserne og idrætten udenfor undervisningssystemet, og dermed også direkte eller indirekte fritidsidrætten og dens ledelsesproblematik. En konsekvens af omstillingen er nemlig, at uddannelsesinstitutionerne ved siden af en fortsat gymnasielærerproduktion nu målrettet er begyndt at producere kandidater, der kan fungere som idrætslige og/eller kulturelle igangsættere, »animatører«, inden for kultur, fritids- og arbejdsliv.

Det mest interessante ved de nye uddannelsesinitiativer er ikke deres funktionsrettethed, men derimod deres betydning for den uddannelsesmæssige udvikling generelt og på langt sigt. Uanset om man skal analysere den ene eller anden konsekvens af omstillingen vil det være frugtbart at se nærmere på, hvad der især har kendetegnet idrætsfaget i forhold til andre fag på universitetet. Hvad har med andre ord legitimeret idræt som fag? I hvert fald tre områder gør sig gældende, hvis vi ser på idrætsuddannelsen ved Odense Universitet, som er den jeg kender bedst til.

For det første har faget i overensstemmelse med, hvad man forventer sig af et universitet legitimeret sig via en *teoridimension*, som ud fra traditionen har bestået af primært naturvidenskabelige områder. For det andet har idrætsfaget udmærket sig ved at bygge på en høj grad af færdighedsindlæring i form af »*håndværksmæssig kunnen*«, altså med stor vægning af discipliner og teknikker, hvilket i øvrigt ikke adskiller sig fra den generelle fagtradition på Det lægevidenskabelige fakultet i Odense, hvorunder idrætsfaget hører. Endelig har faget i modsætning til de fleste humanistiske fag, men også her i nogen overensstemmelse med de lægevidenskabelige fagområder, integreret *formidlings dimensionen*, især de fagdidaktiske overvejelser og undervisningslæren i uddannelsen. De to sidstnævnte legitimeringsområder har primært sigtet på gymnasieundervisning og til en vis grad på voksenundervisning.

På en overraskende men yderst interessant måde besidder idrætsfaget således på forhånd nogle af de udviklingskategorier og legitimeringsfelter, som andre universitetsfag - især humanistiske - indretter sig på i øjeblikket.

»Mens de æstetiske fag i den gamle tradition havde de kreativt-æstetiske processer uden for sig som det stof, de historisk og analytisk studerede, udfolder de i stigende grad selv den æstetisk-kreative kompetence. Teaterhistorie er blevet til dramaturgi. Kunsthistorie er ikke længere blot et fag til studium af historisk overleverede billedformer: det udfolder nu formerne selv gennem »formning«. På samme måde er creative writing ved at blive en del af de litterære fags udfoldelsesmåde. En konsekvens af denne udvikling, der rækker langt ud over de æstetiske fag som en kreativ formidlingsholdning lalle humanistiske fag, er, at den gamle sondring mellem institutioner for historisk teoretiske studier og anstalter for praktisk kunstnerisk udfoldelse vil blive nedbrudt (...) som et resultat af den omfattende omlejring af humaniora, som finder sted i det humanistiske æstetiske fritidssamfund.«

Johan Fjord Jensen i: Det tredje. Den postmoderne udfordring. (Amadeus 1987)

Uddannelsesmæssigt bevæger idrætsfaget sig i retning af samme syntese, blot fra et andet hjørne af virkeligheden. Bestræbelserne går på at forstå sig teoretisk og analytisk i forhold til kulturbegrebet. Dette afspejler sig, dels i en generel opprioritering af de humanistiske teorielementer i bifagsuddannelserne i både København og Odense, dels i samarbejdet mellem Nordisk Institut og Institut for Idræt om uddannelsen i Kulturarbejde ved Center for kulturarbejde og formidling, Odense Universitet. I denne uddannelse søger man bl.a. gennem fagområdet Kropskultur og kropshistorie at installere en humanistisk kultur-videnskabelighed i forhold til idræt. I et særligt fagområde, kaldet Praktisk formidling, videreføres og udbygges relevante dele af idrætsfagets kreativt-æstetiske og håndværksmæssige elementer. Overbygningsuddannelsen, som er 2Vi årig bygger på et tværgående samarbejde mellem det humanistiske og det lægevidenskabelige fakultet, som forhåbningsvis kan åbne perspektiver for koblinger mellem folkeoplysning, sundhed og kulturarbejde. Det er vigtigt at fremhæve, at idrætsuddannelsen i København gennemløber en lignende udvikling i forbindelse med etableringen af en ny humanistisk overbygningsuddannelse i et samarbejde mellem DHL og Københavns Universitet.*)

Det dobbelte kvalifikationskrav

Det må være et væsentligt krav til de unge uddannelsesinitiativer, at idrætsskandidaten, kulturarbejderen eller animatøren får mulighed for at tilegne sig sådanne kvalifikationer, som kun kan tilvejebringes gennem en fastholdelse af en humanistisk videnskabelighed. Her tænkes på elementer som bl.a. historisk bevidsthed, kulturanalyse og -teori, æstetikhistorie, erfaringsdannelse og kommunikation. Det er ligeledes en nødvendighed, at den studerende lærer at arbejde metodisk-teoretisk afklaret. Lige så højt må det prioriteres, at den studerende erhverver sig færdigheder og kundskaber inden for kreativt formidlingsarbejde. I særlig grad knyttes der forhåbninger

til, at sammenstødet mellem teoretiske og konkrete studieelementer vil vise sig at være en spændende og frugtbar vej til nye »helteleder« eller »på tværsleder« i de etablerede uddannelser. Kirsten Hastrup skriver om dette:

»...det er i den konstante og ofte temmelig bastante konfrontation med det konkrete, at det teoretiske hele tiden tager ny form. Det er, når vi går ind i andre erfaringsrum, at vores erkendelse virkelig sættes på spil (...) det er i det konstante krydsklip mellem empiri og teori, eller mellem opdagelse og definition, at den almindelige kulturvidenskabelige kreativitet ligger.«

Kirsten Hastrup: *Kultur som analytisk begreb* i Kulturbureauets kulturhistorie, Århus 1988

Der kan anes flere paralleller, der sammenkæder uddannelsesudviklingen og de fremherskende tendenser inden for kultur- og idrætslivet. Som noget centralt - ikke alene i den uddannelsesmæssige, men også i den samfundsmæssige udvikling - er kulturen og det kulturelle blevet et omdrejningspunkt. For kommende kultur- og idrætsarbejdere er det et uomtvisteligt krav, at de skal være i stand til kvalitativt og kritisk at kunne forholde sig til de nye tendenser inden for idrætten og kropskulturen. Og det er i sandhed en broget kulturel virkelighed, der vil møde dem.

Idræt som kultur?

Det er velkendt, at det postindustrielle samfunds hyppige paradigmeskift og de hastige ændringer i den sociale kontekst påvirker den samfundsmæssige praksis. I idrætslivet er man selvfølgelig en del af denne og kommer som sådan også til at forholde sig bevidst eller ubevidst til bruddene. Efter at idrættens socialt-integrative, terapeutiske og kompensatoriske funktion har været en af de bærende idéer i 70'erne og første halvdel af 80'erne, går tendensen i idrættens legitimeringsbestrebelse stadig mere i retning af det kulturelle.

Stadig flere definerer idræt som kultur. Mange betragter kulturen nærmest som en trylleformular, der rummer illusionen om med et simpelt snuptag at kunne begribe den sprængning af de idrætslige traditioner, der bl.a. har vist sig i den uorganiserede idræts vækst og foreningernes reducerede rolle som samlende faktor i idrætslivet. I den nuværende situation, hvor idrætten har erkendte og alvorlige problemer med at fastholde sin tradition som helheds- og sammenhængsskabende faktor, gribes der således ud efter kulturbegrebet i håbet om, at det kan være syntesedannende og genskabende. Gribevægslen rummer på den ene side en mulighed for at tage fat bredere og dybere, eksempelvis i forhold til målgrupper og samarbejdsrelationer i fritids- og kultursektoren. På den anden side er der imidlertid også en risiko for, at et kulturelt »image« kommer til at virke som gammel vin præsenteret på nye flasker. Som eksempel ville dette være tilfældet, hvis idrættens aktuelle involvering i en række forsøgs- og udviklingsarbejder under 10 og 7 punktsprogrammerne²⁾ resulterede i, at man fortsatte som hidtil, hvad form og indhold angik, og eneste ændring blot var et tykt lag kulturelt glasur ovenpå.

Idrættens forsøg på at forlove sig med kulturbegrebet for der igennem at operationalisere sig ud af den standende krise ser i den øjeblikkelige situation ikke ud til at skulle ende med et lykkeligt bryllup, endsige et fornuftsægteskab. Idrætten beskyldes - også af »folkelighedens« repræsentanter - for bagstræb og forstening. Dette sker bl.a. i forbindelse med idrættens udspil til den nye folkeoplysningslov:

»Idrættens oplæg er bagstræb, så det batter. Man arbejder med et undervisningsbegreb, som ikke er set i de sidste 50 år på papir. Det må stamme fra den sorte skoles tid.

Det eneste, man kan bedrive undervisning i, er »pensumkrævende« fag såsom dansk, regning m. v. Her videreføres et dannelsessyn, som er beskæmmende for idrættens renommé. Klar adskillelse mellem håndens og åndens arbejde, mellem krop og sjæl. Det er bagstræb, der er så ufolkeligt, at man må spørge sig selv, om idrætten hører hjemme i den folkeoplysende familie.«

(Ole Askvig: *Idræt er ikke folkeoplysning*. Dansk Ungdom og Idræt nr. 42 1988 s. 11)

Lokalsamfundsarbejde og folkeoplysning

Med stor sandsynlighed skal flertallet af de uddannede kulturarbejdere, der vælger at arbejde inden for idrætten, ikke ud at fungere som trænere eller ellers igangsættere i den etablerede elitesport. Et langt mere oplagt arbejdsområde ligger inden for det mere folkeoplysende og idébetonede idrætsarbejde, og inden for den »alternative« idrætskultur.

Forsøgs- og udviklingsarbejder bl.a. i forbindelse med såvel 10 punkts som 7 punkts programmerne har synliggjort en stigende interesse for etablering af en idræt, som er forankret i lokalkulturen. Både kommunikationsmidlernes udvikling og byplanlæggers mangel på visioner, økonomi eller indsigt har betydet, at mennesker kun mødes sporadisk og tilfældigt for at kommunikere. Idrætten kan i den forbindelse ses som en mulighed for at tilbageerobre sig selv og sine nære omgivelser, idet den kan være medium for konkrete, fysiske møder mellem mennesker. I sådanne konkrete møder gives der lejlighed til at sætte sin kultur på spil. Det enkelte menneske får mulighed for at digte med på virkeligheden i stedet for at opleve sig som en passiv brik i fortællingens mosaik. At etablere sådanne situationer er imidlertid nyt for store dele af idrætten, som ikke umiddelbart besidder analysemetoder og praktiske arbejdsmåder i forhold til sådanne udfordringer.

Mange af de rapporter, der er indsamlet fra ovennævnte forsøg peger da også på behovet for professionelle igangsættere i forhold til det lokalkulturelle arbejde.³⁾ Det er væsentligt at pointere, at uddannelsen af kulturarbejdere i den sammenhæng ikke sigter på at skabe en armé af formynderiske pædagoger. Animatøren eller kulturarbejderen skal ikke optræde som folkeoplysningsekspert, men være i stand til at få folk til at »gøre det selv«, gøde jorden så målet om selvforvaltning af aktiviteter realiseres. Visionen er da at

skabe flere aktive afsendere i stedet for passive modtagere. På intet tidspunkt må det tabes af sigte, at folkeoplysning principielt er folks egen sag og derfor handler om, at folk varetager deres egne livssammenhænge, oplyser sig selv om egne forhold - om egen historie og muligheder. ⁴⁾

Gennem uddannelsen skal de kommende kulturarbejdere kvalificere sig i forhold til lokalkulturelt arbejde, så de er i stand til at:

1. Kunne undersøge og analysere et lokalområdes behov, normer, ressourcer og problemer
2. Kunne fungere som formidler mellem myndigheder og borger
3. Kunne inspirere beboere i lokalsamfundet til at udvikle nye typer fælles aktiviteter, der bringer folk sammen og opbygger sociale netværk ved at udnytte eksisterende rammer utraditionelt
4. Kunne medvirke til at finde eller skabe lokale organisationsformer for en selvforvaltet videreførelse af aktiviteter
5. Kunne kunsten at trække sig tilbage og fungere som konsulent i forbindelse med overgangen til selvforvaltning
6. Kunne fungere som katalysator, igangsætter, inspirator og koordinator i sociale og kulturelle processer, og således - evne at skabe kommunikationsmuligheder - evne at skabe positive gruppeprocesser - evne at stimulere andre til deltagelse - evne til at frisætte kreativitet
7. Kunne fungere som »tusindkunstner«, der med solid faglig baggrund også evner at indgå i tværfaglige sammenhænge
8. Kende til kulturelle traditioner og sociale vilkår, men frem for alt være i stand til at arbejde med visioner og udviklingsmuligheder

De senere års udviklingsarbejde og eksperimenter inden for idrætten kan på ingen måde skæres over en kam. I den ene ende af spektret møder man en ekstrem grad af instrumentalisering af kulturbegrebet. Idræt særligt tilrettelagt for specielt marginaliserede og ressourcetsvage grupper med henblik på at skabe trivsel og velfærd gennem frekventering af helsecentres sundhedsmaskiner. Idrætten ses da anvendt som et styringsinstrument i en socialpolitik, hvor der i udpræget grad ønskes besparelser fremfor visionært, langsigtet arbejde. I den anden ende af skalaen trykkes en årligt tilbagevendende »Store legedag« af i Fælledparken i København med et helt ukontrollabelt fremmøde af mennesker i alle aldre og med alle forudsætninger medbragt i lysten til at lege.

En alternativ idrætskultur - frigørelse eller iscenesættelse?

Fælles for mange initiativer og som en generel tendens i tiden oplever idrætten også en sprængning af en række formforestillinger. Dette rummer i sig selv spændende perspektiver og store udfordringer til kommende igangsættere. Den tværgående idræt har skabt en række nye erfaringsrum, hvor menne-

sker kan tilegne sig deres egen krop og egne bevægelser i en selvvalgt praksis, og i en utvungen form, der gør at værdien af det gjorte ikke bestemmes oppefra, men af bevægelsernes producenter selv. Dette gør sig eksempelvis gældende i en række af »Idræt om dagen« projekterne, hvis bevidst valgte flade organisationsstrukturer ikke blot handler om at fordele lederens magt, men i ligeså høj grad ses afspejle sig i aktiviteterernes form, indhold og tilrettelæggelse. Samme tendens gør sig gældende inden for den opblomstrende ældreidræt og i en række familieidrætssammenhænge. Formsprængningen viser sig endvidere i realiseringen af idræt og bevægelseskultur i utraditionelle »idrætsrum«, såsom Bevægelseshuset (med arbejdstitlen Heksehuset) på Gerlev Idrætshøjskole, Cirkustelte, Gaden, Den nedlagte fabrik, Tomtefodbolden etc.

Debatten om en særlig »alternativ« idrætskultur er i Danmark langt fra så hed, gennemtrængende og heftig, som vi kender det fra Vesttyskland. Ikke desto mindre er det særdeles spændende at se på udviklingstendensen i den »alternative« idrætskultur i Danmark, som først og fremmest må kendetegnes ved sit kritisk-oppositionelle forhold til præstationssporten.

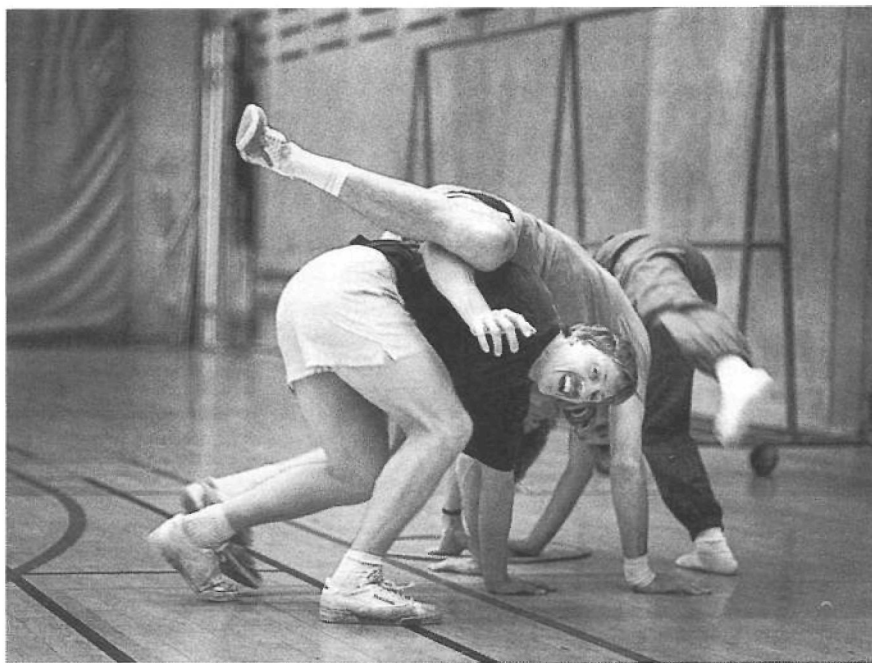
Det alternative kan forbindes med mindst to strategier i det kulturelle arbejde med krop og idræt. På den ene side kendetegnes den alternative idræts- og bevægelseskultur ved at søge tilknytning til de øvrige »alternative« sociale bevægelser, såsom venstrefløjens »røde idræt«, Fredsbevægelsens »idræt for fred«, Kvindebevægelsen og »Kvinder og idræt« m.fl. Denne politisk orienterede strategi er imidlertid for længst overhalet både inden og uden for af det æstetiske i alle mulige afskygninger:

»Nyinvesteringen i det kulturelle har vel også at gøre med en relativ frisættelse af den personlige identitetsoplevelse både fra fastlagte sociale og seksuelle roller og fra det tvangsmæssige og stereotype i det første oprør imod dem. Det medfører en oplevelse af en ny frihed til udfoldelse på helt personlige betingelser«

(Hans Fink: *Et hyperkomplekst begreb. Kultur, kulturbegreb og kulturrelativisme I i Kulturbegrebets kulturhistorie, Århus 1988 s. 11*)

Idræt som livsstil markerer den æstetiske iscenesættelse af egenkroppen og forbinder sig tendentielt med den stigende individualisering og kommercialisering i idrætsudøvelsen. 5) En sådan udvikling aftegner bestemte krav, normer og værdier til den idrætslige igangsætning og til igangsætterens kvalifikationer.

I den såkaldt Ekspressive idræt 6) fungerer en anden slags legende æstetisk kreativitet gennem opstillingen af modbilleder. Udformningen af æstetiske udtryk, som mimetisk forholder sig til hverdagshandlinger og aktiviteter. Bevægelser hentes ud af deres hverdagslige sammenhæng, gennemanalyseres og sættes sammen påny i en æstetisk ramme af leg og bevægelseskommunikation. Formålet med aktiviteten er at skabe et komprimeret æstetisk udtryk i et handlings- eller bevægelsesforløb, som kan kommentere virkeligheden og skabe refleksion hos tilskuere og deltagere. En eftertanke, som kan føre til en afdækning af, hvad man går og gør, og ikke mindst hvordan man gør det.

Ekspressiv idræt som kulturel animation søger det tværaestetiske eksperiment, hvor deltagerne aktivt og kreativt kan konfrontere sig med virkeligheden og egne livsbetingelser og der igennem udvikle egne selvstændige og subjektive udtryksformer. I forbindelse med uddannelsen af idrætsstuderende og kulturarbejdere ved Odense Universitet arbejdes der inden for den ekspressive idræt med en række igangsætterfigurer, der som en slags fællesnævner har det groteske - hvilket ikke mindst spiller på det oppositionelle i forhold til sportstrænerens eller fitnessinstruktørens strømlinede kroppe. Som igangsætter i den ekspressive idræt finder man således Narren, Gøgleren, Klovnen, Artisten, Mystikeren og Kunstneren. Hver repræsenterende en iscenesættelsesform, der kan spille med i en frigørende kropspædagogik.

I den ekspressive idræt nærmer den kropslige igangsætning og idrætten sig et tværaestetisk felt, hvor både teater, dans, drama, musik, billedkunst m.v. kan spille sammen omkring æstetiske iscenesættelser. Et fremtrædende eksempel på en aktivering af dette felt i en rammesprængende form for professionelt kulturarbejde kan man iagttage i kølvandet fra den århusianske kulturdynamiske gruppe Frontløberne.⁷⁾ Efter på skift at have kaldt sig for »sociokulturelt udviklingscenter«, »demokratiske kulturarbejdere«, »modkulturelle hattedamer« hedder gruppen i Århus for tiden ingenting. Vandringen fra betegnelse til betegnelse markerer et ønske om ikke at blive sat i bås som det ene eller det andet. Den fortæller indirekte historien om systemets behov for at inddrage vellykkede kulturprojekter som illustrationer af en succesrig socialpolitik og gruppens vægring mod altid at skulle argumentere for det kulturelle gennem det sociale. Inden for det tværaestetiske kulturarbejde er der megen viden og erfaring at hente i Frontløbernes ungdomsprojekter, eksempelvis Den rullende Rottfestival, Historiebilleder, De flyvende Pisbønder, Picassos Mor, Det aktive modbillede og Kronstadt 21. Sidstnævnte skal være flagskib i den interkulturelle udvekslingstur Next Stop Sovjet, hvor ungdomsprojekter fra hele landet deltager i september 1989.

I den postindustrielle virkelighed eksploderer det kulturelle landskab af former og fantasi, og udgør en spændende udfordring for uddannelser, der beskæftiger sig med kulturarbejde og kropslig igangsætning. Idrætten har part i sådanne uddannelser og dermed forpligtelse til at følge - ikke med strømmen - men med tiden. I forhold til idrættens lederproblematik på det specifikke plan vil der afgjort være mange erfaringer at hente gennem åbenhed og lydhørhed over for eksperimenterne på det kulturelle område. Alligevel vil en sund skepsis over for den blinde tro på virkningen af »det kulturelle fix« være på sin plads.

Noter

1. Der kan læses kortfattet om de nye idrætsuddannelser i hhv. København og Odense i Tidsskrift for idræt nr. 2 1989. Temanr. De videregående idrætsuddannelser.

2. 10 punkts programmet vedrører voksenundervisning og folkeoplysning. Diverse rapporter og erfaringsopsamlinger kan rekvireres fra Udviklingscenter for folkeoplysning og voksenundervisning.
3. Rapporter kan rekvireres fra Udviklingscenter beskr. under foreg. note.
4. Se rapporten fra forskningsprojektet *Fritidsarbejde i nærmiljø - fra inspiration til selvforvaltning* Kolding 1987.
5. Se Jorn Hansen: *Idrættens og samfundets krise* i Andersen, M (red) Splinter af dansk idræt s. 79-88, samt Reinard Stelter: *Nye tendenser indenfor idrætten og kropskulturen* i Tidsskrift for idræt nr. 11989 s. 3-9.
6. Se Povlsen, Jørgen: *Idræt i lokalkulturen - mellem nostalgi og management* i Andersen, M (red): Splinter af dansk idræt s. 89-106. Endvidere Borghåll, Johan: *Pædagogik for forrykte* (under publ.), samt Eichberg, H: *Kropskulturens trialektik* i Eichberg, H: *Det løbende samfund* s. 32-46.
7. Artiklen: *Kaninkværkning erytl* i Dagbladet Information den 12.4.1989. Frontløbernes avis: *Frontløberns 88/89* kan rekvireres gennem Frontløberne, Mejlgade 53, 8000 Århus C.

Litteratur

- Andersen, Michael (red.): *Splinter af dansk idræt* Odense 1988
- Bach, Hans m.fl. *Kaninkværkning er ytl* Dagbladet Information 12.4.1989
- Betænkning om vilkår for tilskud til folkeoplysning. Bet. nr. 1164 marts 1989
- Betænkning om breddeidrætten i Danmark bd. 1-3. Bet. nr. 1094 1987
- Borghåll, J: *Pædagogik for forrykte* (under publ.)
- Dansk Ungdom og Idræt nr. 42 1988
- Eichberg, H: *Det løbende samfund - idrætssociologi udfra kroppen* Slagelse 1988
- Fjord Jensen, J: *Det tredje. Den postmoderne udfordring.* Århus 1987
- haug, H (red.) og Horstbøll, H: *Kulturbegrebets kulturhistorie* Århus 1988
- Hinrichs, W., Will, K. und Wopp, C. (Hrsg.): *Wir bringen was in Bewegung - Perspektiv en alternativer Sportskultur,* Oldenburg 1983
- Klein, M (Hg.): *Sport und Körper,* Hamburg 1984
- Kyndrup, M og Troelsen, A (red.): *Kulturarbejde og tv ær æstetik - en antologi,* Århus 1984
- Povlsen, J., Høbye, L., Christiansen, C.: *Fritidsarbejde i nærmiljø -fra inspiration til'selvforvaltning* bd. 2 Kolding 1987
- Skot-Hansen, D.: *Kulturpolitik og folkekultur,* København 1984
- Tidsskrift for idræt nr. 3/4 1986 Temanr. *Kulturarbejde*
- Tidsskrift for idræt nr. 11989 Temanr. *Debat og perspektiver*
- Tidsskrift for idræt nr. 2 1989 Temanr. *De videregående idrætsuddannelser.*
- Ziehe, T og Stubenrauch, H.: *Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser - Kulturel frisættelse og subjektivitet* København 1983

Jørgen Povlsen

Cand. mag., vid. ass., Institut for Idræt, Odense Universitet.